

VICTOR HUGO.

A KÖLTŐ SZOMORÚSÁGA.

Zord se volt az égbolt, komor se a mező,
 Verőfény jürdette a kék, ébredező,
 Hatalmas vidéket,
 A lég csupa balzsam, csupa zöld a rétség,
 Hogy visszatért ide, hol a seb, a kétség
 Szívében úgy égett.

Mosolyos ősz fénylett. Az erdős hegyoldal
 A sík fele bókolt már sárguló lombbal,
 Arany-ég tündökölt.
 Csivogó madarak föl az égre keltek
 S talán az emberről ahhoz énekeltek,
 Akit dícsér a föld.

Látni akart mindent, a görbe körísját,
 A viskót, hol ketten szórtak alamizsnát,
 A tavat, az eret,
 Édes búvóhelyük a nagy erdők mélyén,
 Hol egybeforrt lelkük csókok szenvedélyén
 Mindent elfeledett.

Kereste a kertet, házuk az erdők közt,
 A rácsot, a fasort, a lankás gyümölcsöst,
 A régi kincseket.
 Sápadva ballagott. Amint lépte kongott,
 Eltűnt napjaiknak árnyéka borongott,
 Melyek már nincsenek.

Hallotta a szellőt, azt a bús, zenés neszt,
 Mely régi szerelmet rezzentve felébreszt
 Lelkünkbe hirtelen
 S mozgatva a völgyet, hintázva a rózsát,
 Mint suhanó lélek, magasabb valóság
 Átremeg mindenben.

Levelek heverték a magányos erdön,
 Próbáltak repülni a földön, a csertőn,
 Rohantak a kerten,
 Akár gondolatod, ha a bú beárnyal,
 Szállani akar még, ám sebesült szárnyal
 Hull porba leverten.

Szemlélte sokáig, milyen bűvös mézet
 Köpül a réteken a csöndes természet,
 Estig rajta csüngött.
 Egész nap bolyongott, bámulva hallgatag
 Az isteni arcot, az eget s a tavat,
 Az isteni tükröt.

Jaj, eszébe jutott szép regénye és nem
Ment be, csak úgy nézte, át a kerítésen,
Érezte az átkot.

Bolyongott egész nap, majd leszállt az éjjel
S szíve mint a sírbolt, fájva repedt széjjel,
Erre fölkiáltott:

— Ó, bánat! mondd nekem, kit az éj begöngyöl,
Van még nemes nedű a kancsó fenekén
S mit tett ama kincsel ez a boldog völgyöl,
Szívemmel, melyet itt hagytam egyszer el én?

Mily kis idő elég, hogy változzék minden.
Derűs természet, te, jaj, jaj, hogy felejtesz.
A titkos kötelet élő szíveinken
Hogy széjjelszakítod és mindent elejtesz.

Leveles szobánkban üres bozót ásít,
A fa a nevünkkel lenn korhad a porba.
Nem ringatja többé rózsáit a pázsit,
Árkokat ugráló gyerkőchad tiporja.

Fal zárja a forrást, melyből forró órán
Futva az erdőből ivott a kedvesem,
Vizet vett tenyerén a tündér, bohó lány
S újjáról a gyöngyök pörögtek csendesen.

Hepéhupás utunk ki van már kövezve,
Ahol a homokban csöpp lába szökellett
S belerajzolódott a könnyű fövénybe
Gúnyos picisége, lábam nyoma mellett.

Azt a régi-régi kilométerkövet,
Hova gyakran leült, figyelve beszédem,
Síró, nagy szekerek a mezőről jövet
Este a sötétben kidöntötték régen.

Itt nincsen is erdő, ott pedig kitágult . . .
Mindabból, ami volt, már semmi sem él benn:
Mint kihúnyó hamu, mely a légbe száguld,
Emlékeim raja szétfoszol a szélben.

Hát már nem is élünk? Semmiféle jajjal
Nincs mód, hogy a multam új életre rázzam?
Most, amikor sírok, szél játszik a gallyal,
Bámul a szemembe s nem ismer a házam.

Mások járnak itt ma, hol egymásra leltünk,
Úgy, ahogy mi jöttünk, mások jönnek ide.
Ábrándunkat, melyet álmodott a lelkünk,
Más folytatja később s az se fejezi be.

Mert itt mi se zárul, ez a sorsunk nekünk,
 Mindegy, hogy valaki hitvány-e, derék-e,
 Álmunk egy szakaszán mind-mind jólébredünk,
 Kezdődik a földön, máshol van a vége.

Igen, jönnek még majd tisztaszívű párok
 É szép paradicsom tájaira folyvást
 S keresik, amit a szerelem sovárog,
 Megbújva az erdön ünnepi rajongást.

Másé lesz a mezőnk zöldje és avarja,
 Erdődbe, édesem, idegen nép siet,
 Lärmázó, fürdő nők csapatja zavarja,
 Mit meztelen lábad szentelt meg, a vizet.

Hát hiába volt-e, hogy szerettünk itten?
 E virágos domb is már közönyös lett-e,
 Hol egybeolvadtunk lángolva, meghittén?
 A fásult természet mindezt visszavette.

Szóljatok csermelyek, szakadékok, lombok,
 Fészket rengető ág, barlang, cserje, berek,
 Ti most már ezután másoknak susogtok,
 Másoknak mondjátok a ti éneketek?

Jaj, pedig értettünk titeket mi ketten,
 Ha szóltatok hozzánk, visszhangoztunk rája
 S békétek se bántva kitértük meredten
 Figyelő fülünket titkok mély szavára.

Felelj, egyedüllét, tiszta völgy, felelj te,
 Természet, melyet itt lágyan átkaroltak,
 Ha majd aluszunk lenn, testünkkel mimelve
 A sírdomb idomát, mint a méla holtak.

Nem fáj-e tinektek, hogy már tovatűntek
 Lázás híveitek s por és hamu lettek,
 Tovább folyik itt még e nyugalmas ünnep
 S ti egyre daloltok, még egyre nevettek?

Ha visszajövünk majd, két régi kísértet
 S az itteni erdők, hegyek újra látnak,
 Nem mondotok-e majd a mi árva, sértett
 Lelkünknek olyasmit, mint régi barátnak?

Búsogtok-e, látva, hogy libeg az árnyunk,
 S ez idilli tájék vajjon mit is érez,
 Ha elvisz a kedves oda, ahol jártunk,
 Egy sírva iramló ér tiszta vizéhez?

S ha lettek az erdön boldog szeretőket,
 Áldozva virággal drága szenvedélynek,

Fülükbe súgtok-e, meg-megintve őket:
— Gondoljatok, élők, rájuk, kik nem élnek?

Isten csak egy percre ad nagy, busa sziklát,
Zúgó rengeteget nekik, kik szeretnek
S rónát, tavat, azúrt, amit szemük itt lát,
Ábránd hüvelyéül csalóka keretnek,

Majd elveszi tőlünk. Lángunkra reá fúj,
Sötét lesz a barlang, a tüzek kihúnynak
S azt mondja a völgynek, jó helyette más új,
Feledje nevünket, fedje be nyomunkat.

Feledjete el hát ház, kert, árnyas fák ott,
Fű, verd föl küszöbünk tuskeszemfedőkkel!
Dalolj, madár! folyj, víz! borulj össze, ág-bog!
Kiket ti feledtek, nem felednek ők el.

Mert ti vagytok nekünk a szerelem s emlék,
Úttalan útakon a nyájas oázis,
Ó, völgy, te vagy a fény, menedékünk nemrég
Hol kézbe-kéz sirtunk s édes volt a láz is.

Vágyaink a korral mind-mind elenyésznek,
Az a lőrét viszi, ez álarcát hordja,
Mint úton daloló vándorló színészek
Távoli domb mögött elfogyó csoportja.

Ám téged, szerelem, semmi el nem tüntet
Ködönkbe világló fáklya és szövétnek,
Örömmel vagy könnyel bűvölsz te bennünkel,
Átkoznak az ifjak, áldanak a vének.

Ha remegő fejünk évek súlya nyomja
S tervtelenül élünk, már cél se vezérel
S vagyunk, mint temetők roskadozó dombja,
Apadó erővel, korhatag reménnyel

S jég kérgezi hűlő szívünket fehéren,
A multba a vágyunkat még el-ellátogat
S mint a halottakat künn a csatatéren,
Számlálja a hősen ellobbant álmokat,

Mint aki lámpát tart, kutakodva későn,
Távol a valódi, kacagó világtól,
A lélek utolér egy homályos lépcsőn,
A mély szakadékba még bevilágot.

S ott, a csillagtalan sötéten keresztül,
A végtelen éjbe, a mélybe elvezet,
Megrebben a kárpit, még valami rezdül:
Te szunnyadsz az árnyban, ó, szent emlékezel.